Vähäsen Suomenlahden eläimistöstä.

Suomenlahti, niin köyhä kuin se onkin eri kasvi- ja eläinlajista, on luonnontieteellisessä suhteessa erittäin merkillinen siitä syystä, että siinä tavataan yhdessä sekä meren että suolattoman veden asujamia. Esim. kaloista silakka, kilohaili, turska, kampelat, simput ja merineulat ovat varsinaisia merikaloja ja niiden seurassa elävät useat makean veden lajit kuten ahven, kuha, kiiski, made ja särkikalat.

Tämä seikka, että sekä maavesien että meren kasveja ja eläimiä saattaa viihtyä samassa vedessä, saa selityksensä veden laadusta. Sen suolaisuus on hyvin vähäinen, tuskin $^1/_2$ %, ja Suomenlahden itä-osissa se on vielä vähempi. Maavesien eläimillä, kaloilla, nilviäisillä, äyriäisillä, madoilla j. n. e. on siitä syystä sopiva tilaisuus, sen mukaan kuin siirtyvät jokien ja virtojen suista ja rannoilta kauvemmas ulapalle ja länteenkäsin, tottua yhä suolaisemmassa vedessä elämään. Toiselta puolen taas Itämeren vesi vähitellen kadottaa suolaisuutensa kuta enemmän itään ja pohjaiseen tullaan, niin että Pohjanmerestä kotoisin olevat eläimet voivat vähitellen mukaantua veteen, joka on koko joukon suolattomampaa kuin se, mikä on heidän varsinaisilla asuinsijoillaan, mutta joka ei kuitenkaan ole niin suolatonta kuin sisämaan vedet. Sama koskee kasvejakin.

Suomenlahtea, ja saman tietysti voi sanoa Pohjanlahdesta ja Itämerestä yleensä, voi verrata vieraa-

sen maanlaatuun tehtyyn peltoon, jossa maanviljelijä koettelee, miten kasvinsa siinä alkavat menestyä.

Lakkaamatta kuljettavat purot ja virrat kaikellaisia makean veden elimistöjä ja niiden munia alas mereen, jossa näiden kestävyys ja mukautumisvoima uusiin olosuhteisiin pannaan koetteelle, ja toiselta puolen taas portit ovat avoinna sille siirtolaistulvalle, jonka meren virtaukset kuljettavat läntisestä Itämerestä ja Pohjanmerestäkin, missä elimistöjen moninaisuus on verrattoman runsaampi. Ja joka tapauksessa on sääntönä, että monet ovat kutsutut, mutta harvat valitut.

Suomenlahdella, joka on verrattain nuori geoloogillinen muodostus, koska se sai nykyisen muotonsa vasta jääkauden jälkeen, ei olekaan mitään itsenäistä eli omintakeista kasvi- ja eläinkuntaa. Sen mukaan kuin tähän saakka on Suomenlahden organismeja tutkittu, on siinä ani harvoja ominaisia lajeja, sellaisia, joita ei tavattaisi maavesissä tai Itämeren länsiosassa, Pohjanmeressä tai Jäämeressä. Siinä ei elä esim. ainoatakaan luurankoista, joka olisi kotimainen, joka ei siihen olisi saapunut jostakin mainituista paikoista. Melkein kaikki siinä olevat lajit ovat *siirtolaisia*, ne ovat saapuneet Suomenlahteen verrattain myöhäisenä geologian aikana suolattomista maavesistä tai ympäröivistä meristä.

Mitä ensiksi merestä tulleisiin siirtolaisiin tulee, edustavat ne, vaikka enimmiten vaan muutamalla yksityisellä lajilla useimpia niitä eläinluokkia, jotka meressäkin tavataan. Meillä on Suomenlahdessa m a r i i n i s i a luurankoisia (harmaa hylje, kaloja), äyriäisiä, nilviäisiä, matoja, alkueläimiä, vaikka enimmäkseen ainoastaan joitakuita lajeja harvoista näihin luokkiin kuuluvista ryhmistä. Lajien moninaisuus on senvuoksi ääretön paljoa pienempi kuin valtameressä ja monet meri-eläinheimot eivät lainkaan ole meillä edustetut.

Yleinen piirre näissä siirtolaisissa on, että ne ovat *kooltaan surkastuneet.*

Valaisevan esimerkin tähän tarjoavat Suomenlahdessa tavattavat nilviäiset eli näkinkengät. Ne sopivat myöskin osoittamaan, kuinka harvat lajit eräästä ryh-

mästä, joka Pohjanmeressä ja vielä läntisessä Itämeressä on erittäin lukuisa, ovat voineet mukautua niihin elämän ehtoihin, jotka Suomenlahdessa vallitsevat.

Pohjanmeren 251:stä nilviäislajista tavataan Kattegatissa 179 ja läntisessä Itämeressä ainoastaan 65. Kuta enemmän itään ja pohjoiseen päin siirrytään sitä vähemmäksi käy niiden luku. Itämeren sisäosaan on ainoastaan 12 lajia jaksanut tunkeutua ja Suomenlahdessa Helsingin tienoilla tavataan näistä enää vaan 7, jotka lajit siis osoittavat mitä suurinta kykyä voida mukautua vähäiseen suolamäärään ja erilaisiin lämpösuhteisiin. Näistä viime mainituista ovat tosin muutamat ainoastaan vähässä määrässä ruumiinmuodoltaan huomattavasti erilaisia kuin ne, jotka tavataan suolaisemmissa Itämeren osissa, toisissa taas on hyvin silmäänpistäviä muutoksia tapahtunut. Rannoillamme täällä Helsingin tienoilla näkee melkein kaikkialla mustuneiden merihauraitten (Fucus) seassa pieniä aaltojen heittämiä raakun kuoria, jotka kuuluvat neljään eri lajiin. Runsaimmin huomaa kävellessä meren rannalla hiekalla sinertäviä kolmisivuisia, veneen muotoisia kuoria *), joista isoimmat ovat tuskin $3^1/_2$ sm. pitkät. Gotlannin rannalla sama raakkulaji kasvaa 4:n sm:n pituiseksi. Läntisessä Itämeressä esim. Kielin seudulla, missä sitä keinotekoisesti viljelläänkin ja syödään kuten austeria herkkuna, se kasvaa kolme kertaa suuremmaksi kuin meillä eli 8—9:n sm:n pitkäksi. Kun vertaa kuoria Saksan rannoilta ja Suomenlahdesta, niitä tuskin luulisi samaan lajiin kuuluviksi, sillä niin huomattavia ovat eroavaisuudet kuoren koossa, paksuudessa ja lujuudessa. Niitten muittenkin kolmen raakunlajin kuoret osoittavat, verrattuina läntisessä Itämeressä ja Pohjanmeressä tavattaviin, samankaltaista surkastumista, vaikkei yhtä suuressa määrässä.

Samaten merikalat ovat pienempiä Suomenlahdessa kuin valtameressä ja useat niistä vähenevät koolleen kuta kauvemmas siirrytään Itämeressä itään ja

*) Tieteellinen nimi Mytilus edulis, saksaksi Miesmuschel.

pohjoiseen. Siinä suhteessa voi mainita merineulat (Nerophis ophidion ja Syngnathus typhle), nuo omituiset tupsukiduksilla varustetut kalat, jotka meidän rannoillamme esiintyvät 8—9 tuuman pituisina ja hanhenkynän paksuisina; ne kasvavat Pohjanmeressä kaksi kertaa niin pitkiksi ja sormen paksuisiksi. Yleensä, mitä kaloihin tulee, voi pitää sääntönä, että ne merilajit, jotka ovat suolattomampaan (murrettuun) veteen mukautuneet, ovat kooltaan pienempiä, niiden ruumis on korkeampi, piikit ja muut sentapaiset ihomuodostukset ovat heikommat kuin meriroduilla.

Näin ollen useita Suomenlahden meriorganismeja voi pitää oivallisena esimerkkinä siitä, miten muuttuneet olosuhteet luonnossa voivat vaikuttaa muutoksia niissä elävissä lajeissa. Näitä muutoksia ei kumminkaan valitettavasti ole vielä niin tarkkaan yksityiskohtia myöten tutkittu kuin ne varmaan ansaitseisivat. Sellaista tutkimista sietäisivät m. m. meidän silakkarodut, jotka sen mukaan kuin tähän saakka on huomattu, merkillisesti kyllä, osoittavat suurempaa yhtäläisyyttä Vienanmeren „seltin“ kuin Itämeren eteläosissa esiintyvän sillin kanssa.

Monet niistäkin Suomenlahden eläimistä, jotka alkuaan ovat kotoisin makeasta vedestä, osoittavat ruumiinkoon pienentymistä. Sama vesi, joka meri-eläimille on liian vähän suolaista, on näille liian paljo. Esim. kivikala (Cottus gobio) — ottaaksemme esimerkin kaloista, jotka jokaiselle ovat enin tuttuja vesieläimiä — tulee Itämeren saaristossa $3^1/_2$ tuuman pitkäksi, sisäjärvissä se sitävastoin voi kasvaa kaksi kertaa pitemmäksi. Niinikään useat makean veden näkinkenkä-lajit (Limnaea) ovat Suomenlahden rannoilla muuttuneet muodoltaan ja kuoren laadun suhteen vähän toisenmuotoisiksi kuin samat lajit sisävesissä (n. s. baltica-muunnokset).

Viittasimme edellisessä siihen, etteivät yksinomaan kaikki Suomenlahden meri-organismit ole pidettävät siirtolaisina Pohjanmerestä. Jo noin kolmekymmentä vuotta sitten osoitti arvoisa ruotsalainen luonnontutkija *Lovén*, että Itämeressä tavataan seitsemän eläin-

lajia, jotka eivät viihdy Pohjanmeren ja Itämeren etelä-osissa, mutta joiden varsinainen levenemisalue on Jäämeri pitkin Pohjois-Venäjän ja Aasian rantoja. Näistä voi tässä mainita kiehkuraishylje (Phoca foetida), limakala (Lumpenus lampetraeformis), hietakampela (Pleuronectes limanda) ja Idothea entomon nimellinen 1½ tuuman pituinen äyriäinen, joka kalastajille Suomenlahden rannoilla on hyvin tuttu, se kun syö täkyjä heidän pitkästä siimastaan ja usein seuraa verkkojen matkassa veneesen ja kalavasuun. Vielä ansaitsee erityistä mainitsemista merihärkä (Cottus qvadricornis) nimellinen simppulaji, joka on hyvin yleinen Suomen- ja Pohjanlahdessa ja Itämeren sisä-osissa yleensä, mutta sen eteläosissa aivan harvinainen. Tanskan ja Norjan rannoilla sitä ei ole tavattu, mutta löytyy Jäämeressä Vienanmeren suulta itäänpäin Aasian ja Ameriikankin pohjoisrannoilla. Omituista on, että se tavataan Laatokassakin. Selityksen tähän ilmiöön, että Suomen lahdessa samoin kuin muutamissa sisäjärvissä tavataan eräitä eläimiä kaukana näiden varsinaisesta maantieteellisestä levenemisalueesta, joka nykyisten maa- ja vesisuhteitten mukaan on mahdoton käsittää, tarjoavat geoloogilliset havainnot Itämeren synnystä, joiden mukaan Itämeri ja Suomenlahti ovat kerran jääaikakauden jälkeen olleet Laatokan ja Äänisjärven kautta suoranaisessa yhteydessä Vienanmeren kanssa. Tämän mukaan merihärkä, kiehkuraishylje, limakala, hietakampela y. m. semmoiset ovat eläviä *jäännöksiä* siitä ajasta, jolloin koko pohjois-osa Itämerta oli Jäämeren lahtena ja jolloin siis maa Vienanmeren ja Suomenlahden välillä oli Jäämeren pohjaa.

K. M. Levander.

LOUIS SPÅRRE. — **Karjalainen mies metsäpuvussa.**

F. Tilgmann, Helsingissä.

Kuvia ja kuvauksia
Venäjän Karjalasta.

Otteita hra **Louis Sparren** *piirustus- ja muistikirjasta.*

Viime kesänä teki taiteilija *Louis Sparre* yhdessä kuvanveistäjä Emil Wikströmin kanssa pitkän taiteellisen tutkimusretken pohjoispuoliseen Venäjän-Karjalaan.

Tältä matkaltaan on hra Sparre tuonut suuren joukon sekä piirustuksia ja valokuvia että tarkkaan tehtyjä muistiinpanoja matkan varrella kohdanneista tapahtumista ja henkilöistä. Molemmista on kokoutunut aineita suureen kuvateokseen, jota varten matkalle oikeastaan lähdettiinkin. Hra Sparren aikomus onkin, niin pian kun hän saa runsaat varastonsa järjestetyiksi, tarjota teoksensa jollekulle isänmaalliselle seuralle. Kun ajattelee, mitenkä vähän tunnetut ja mitenkä omituiset olot ovat noissa rajantakaisissa maissa, joissa asuu meidän esi-isiemme läheisimmät jälkeläiset ja joissa Kalevalan aikuisia tapoja, pukuja ja oloja vielä on osaksi tavattavana, niin oli-

sihan suuri onni, jos ne kuvallisinakin saataisiin suurelle yleisölle esitetyiksi. Ja suuri vahinko, jos jo tehty työ kannattajain puutteessa jäisi hedelmättömäksi!

Tämän albumin toimittajilla on ollut onni saada hra Sparren suuresta kuvavarastosta valita muutamia näytteitä. Samalla on hän antanut muistikirjansa meidän käytettäväksemme. Siitä olemme ottaneet ne osat, jotka selittävät tässä löytyviä kuvia.

*

Ensimmäinen suurempi kuvamme esittää

Karjalaista miestä metsäpuvussa.

Siitä kirjoittaa kuvantekijä muistikirjassaan seuraavaa:

Vanhoista ajoista säilyneiden pukujen joukossa mainittakoon eräs hyvin omituisen näköinen, jota miehet vielä tänäkin päivänä käyttävät muutamissa kylissä, etenkin Luvajärvellä.

Se on kokonaan valkea kesäpuku ja siihen kuuluvat housut, paita ja „kukkeli“ eli „hattu“, jotka kaikki ovat liinavaatteesta valmistetut. Jalkineina käytetään „löttöjä“, jotka, kuten tunnetaan, ovat matalia sandaalin muotoisia tuohikenkiä ja sidotaan nuoralla nilkkaan kiinni. Paita pidetään housujen päällä ja sidotaan vyötäisistä kiinni kahdella nahkavyöllä, joista toisessa riippuu puukko, toisessa tulukset. „Kukkeli“ on etupäässä tarkoitettu suojelemaan hyttysiltä. Se peittää kokonaan selän, kaulan ja hartiat, ja ulottuvat sen kulmat alas selkään ja rinnan päälle, niin että se kummaltakin puolen voidaan kiinnittää vyöhön. Ainoastaen kasvojen kohdalla on pienonen aukko. Tuo päähine muistuttaa paljon niitä rautakypäriä, joita toisinaan näkee hyvin vanhoissa sotavarustuksissa. Sentähden näyttää „kukkeliin“ puettu mies hyvinkin sotaiselta. Kun näkee muutamia tuommoisia miehiä kirves olalla lähtevän metsään ja kun heidän takanaan on

karjalainen kylä korkeine, sokkeloisine päätyineen ja kylän takana synkkä ikimetsä, niin jopa luulee näkevänsä edessään haamuja joltain kauvan sitten hävinneeltä aikakaudelta.

*

Toinen kuvamme on

Vanhan noita-akan mökki.

Siihen liittyvä ote muistikirjasta on näin kuuluva:

8 p:nä heinäkuuta.

Aamulla t. k. 6 p:nä odotimme turhaan sateen taukoamista ja aloimme valmistautua lähtemään Miinuasta Luvajärvelle. Meidän matkamme määrä on Lusman kylään tapaamaan vanhaa noita-akkaa, jonka kuulemma pitäisi siellä oleman.

Kaukaa näemme hänen pienen majansa järven rannalla. Kun olemme nousseet maihin, tulee akka soutaen vastaiselta rannalta, laiha ja pikkunen. Puettuna on hän jotenkin likaiseen hämäräväriseen karttuuni-paitaan. Paidan päällä on sininen „kosto“-niminen hihaton vaate, joka on keskeä sidottu kiinni tulipunaisella vyöllä. Päässä on hänellä tumman punainen huivi, joka on sidottu takaraivolle ja solmittu kiinni niskaan. Hän tulee ujostelematta luoksemme, sanoo meidät tervetulleiksi ja pyytää astumaan tupaan.

Tuvan sisusta voisi kelvata esikuvaksi metsänhaltijan asunnosta. Oven edessä on pisteporstua. jossa on hujan hajan kaikellaisia talouden kapineita m. m. tuo täällä luultavasti hyvinkin tarpeellinen petäjän hakkaushuhmar, mikä on koverrettu paksusta hongasta. Rappujen vieressä on tuo aina tavattava pesuastia tuohesta. Huoneita ei ole kuin yksi ainoa, ja se on tietysti savupirtti, johon valo tulee kahdesta pienestä ikkunasta. Heti kohta oven oikealla puolen näemme jauhinkivet. Vasemmalla puolen ovea on uuni, jonka liesi on kuin puuseimi. Lieden päällä on

poikkipuu, joissa riippuu kaksi pataa kummallisen koukeroisissa koukuissaan. Sopella seisoo vanha karhukeihäs, jota käytetään räppänän avaamiseen ja sulkemiseen. Toisen ikkunan alla on pieni pöytä ja karsinassa parin lankun päällä vuode, jota ei juuri tee mieli ruveta lähemmin tarkastelemaan.

Ryhdymme heti kohta päivällisen syöntiin ja eukko tarjoo meille kalakukkoa. Maitoa emme saa ja kun hän valittaa sairastavansa keuhkotautia, emme uskalla juoda sitä vettäkään, jota hän meille tarjoo.

Annamme hänen sen sijaan kiehuttaa vettä teetä varten. Hän virittää tulen lieteen ja työntää karhukeihäällä auki räppänän. Pian tulee tupa savua täyteen ja me koetamme kumartua niin alas kuin suinkin, mutta sittekin tahtoo savu pistää silmiin.

Syödessämme vetäytyy vanha akka makuusijalleen, jossa hän yhtä mittaa puhuu, höpisee ja valittelee vaivojaan ja siunailee, ja ainakin joka kolmannen tai neljännen sanan jälkeen sanoo: „Hospodi Jeesus, hospodi Jeesus Kristus!“ Ja samassa henkäyksessä alkaa hän onnitella mitä hullunkurisimmilla sanoilla meidän äitejämme, jotka ovat olleet niin onnellisia, että ovat kyenneet synnyttämään noin kauniita (!) poikia.

Kun meitä tämä paikka huvittaa, päätämme jäädä yöksi. Kello onkin jo 5 i. p. ja matka seuraavaan seisauspaikkaan pitkä ja asumaton. Eukko tarjoo meille makuusijan tuvan lattialla, mutta me valitsemme siksi mieluummin vanhan tallin, johon viemme tavaramme.

Sill'aikaa kuin hra Wikström jää piirtämään pirttiä ja jos mahdollista laulattamaan eukkoa, menen minä seutua tarkastelemaan. Eukko neuvoo lähellä olevan järven, jonka päässä pitäisi olla kalarikas koski, ja sen rannalla venhe. Oppaamme Renne lähtee noutamaan venhettä ja minä jään rannalle odottamaan. Ilma on selvinnyt vähän ja auringon laskiessa muodostanut jättiläisen suuria pilven möhkäleitä taivaalle. Järvi on aivan tyven metsäisten rantojen välissä, jotka ovat toisin paikoin alavata suota, toisin paikoin korkeita mäkiä. Pitkiä, solakoita jättiläiskuusia kohoo siellä täällä muun metsän yli. Iloista linnun laulua kuuluu kaikkialta salaperäisen metsän sisältä niinkuin ontosta tynnöristä. Ja etäämpänä kohisee koski. Yhtäkkiä kuuluu kumeita ääniä ja minä näen Rennen soutelevan luokseni. Hän on alottanut virren, niinkuin hän tavallisesti aina tekee kun ympäristö vaikuttaa vähän kamalasti, ja sen nuotti kajahtelee monistettuna takaisin mäkirinteistä.

Kalastettuamme kosken niskassa palasimme eukon majaan ja menimme maata.

Aamulla valitti eukko taas sairauttaan entiseen tapaansa. Vähitellen saimme kuitenkin selville, mikä häntä oikeastaan vaivasi. Se oli *nälkä*. Hän oli niin heikko, ettei jaksanut pysyä pystyssä, kun tahdoimme piirtää hänet. Asianlaita oli näet se, että nyt oli enää vaan kolme päivää Pietarin päivään, jonka edelliset päivät ovat ankaria paastopäiviä, jolloin ei saa syödä muuta kuin leipää ja kalaa. Viitenä Pietarin lähimmäisenä päivänä ei ole lupa nauttia sitäkään, ainoastaan suolaa, leipää ja vettä, jolla ruuvalla eukko siis oli henkeään ylläpitänyt. Siihen tulee vielä, että hän, oman kertomuksensa mukaan, kunakin noista viimeisistä paastopäivistä oli tuhat kertaa kumartanut pyhimyskuvan edessä. Nähdessään meidän syövän, purskahti vaimo itkemään ja pyysi meidän kertomaan kurjasta tilastaan tsaarille, joka varmaankin auttaisi, jos tietäisi, millainen puute täällä on.

Nyt hänellä kuitenkin oli selvä leipä, mutta millaistahan lie elämä silloin kuin on ainoana turvana pettu.

Häät Nokeuksen kylässä.

20 p:nä heinäkuuta.

Iltapäivällä tulee hra Wikström luokseni pirttiin ja kertoo, että kylällä on häät. Tämä tieto ilahutti meitä erityisesti, sillä koko ajan olimme matkallamme koettaneet saada häitä nähdäksemme.

Talo, missä ne pidetään, on kylän toisessa laidassa joen takana ja näyttää köyhänlaiselta. Jo kaukaa näemme punaisiin hameisiin ja paitoihin puettuja naisia ja miehiä pihamaalla liikkumassa. Tullessamme lähenee meitä kaksi naista, toinen vanhanpuoleinen, puettuna synkänsiniseen „kostoon“ ja „sorokkaan“, toinen nuorempi, puettuna punaseen sarafaaniin eli hameesen ja päässä huivi. Nuorempi heistä on morsian. Hän on punasilmäinen ja itkettynyt. Kädessään on hänellä lautanen rahalahjan vastaanottamista varten.

He ottavat toisiaan kaulasta kiinni ja lähenevät meitä hitaasti liina kasvojen edessä. Tultuaan aivan likelle kumartavat he maahan ja alkavat laulaa venäläisillä sanoilla sekoitettua itkulaulua. Se kestää niin kauvan, että alkaa jo kyllästyttää. Ympärillämme seisoo hääväki, tytöt parittain ja kaulakkain ja hyvin totisen näköisinä. Vihdoin loppuu litania ja me laskemme ruplan lautaselle.

Meitä pyydetään astumaan tupaan, joka on lämmin kuin sauna. Kunniasija on peräpenkillä vastapäätä ovea. Meidät viedään sinne, tarjotaan teetä ja kun yksi lasillinen on lopussa, kehoitetaan toiseen tarttumaan: „Juo, veli, juo! Juo veli, no juo!“

Tupa on väkeä täynnä. Vähän matkaa meistä istuu sulhanen. Hän on metsävahdin täydessä univormussa, noin viidenkymmenen vanha mies. Muutamia päiviä sitten oli hän puhemiehensä, toisen metsävahdin kanssa tullut toisesta kylästä tänne vaimoa ottamaan. Mutta hän sai rukkaset. Pois lähtiessä oli muuan nuori tyttö tullut häntä soutamaan järven yli. Luultavasti katseli hän perässä meloessaan tyttöä siksi paljon, että mieltyi häneen, kosi — ja sai suostumuksen. Ei siinä pitkältä vitkasteltu, sillä jo seuraavana päivänä pantiin nämä häät toimeen. Eikä tässä pappia tarvittu, sillä varsinainen vihkiminen tapahtuu vasta sitten kun sattuu pappi kylään tai jostain muusta syystä täytyy lähteä hänen pakinoilleen. Tämä „siviili-avioliitto“ katsottanee kuitenkin sitovaksi, vaikkei se olekaan eroittamaton.

Kun tuvassa vähän aikaa oli tanssittu katrillia harmonikan sävelten mukaan, alkoi häiden lopputoimitus. Morsian piti su'ittaman eli kammattaman vaimoksi.

Sytytetään kynttilä pöydälle. Lattialle melkein meidän eteemme asetetaan jakkara, johon morsian istutetaan. Kaksi naista astuu esiin, he päästävät huivin morsiamen päästä ja alkavat palmikoida hänen vaaleaa kaunista tukkaansa. Morsian nojaa kyynäspäät polviinsa ja peittää kasvot käsiinsä. Otsan yläosa näkyy sormien yli ja on punanen ja hikinen. Tukka

pannaan keskeltä jakaukselle ja palmikot kootaan päälaelle, johon ne sidotaan kirjavilla nauhoilla. Palmikoiden päälle sijoitetaan sitten „sorokka“ ja sen päälle huivi, joka sidotaan niskasta kiinni.

Nyt on morsian valmis ja meitä pyydetään lähtemään pihalle, jonne morsian sanotaan tuotavan. Siellä odotamme kauvan, mutta ei mitään morsianta kuulu

tulevaksi. Menemme takaisin pirtin ovelle ja näemme sieltä kohtauksen, jota nähtävästi ei tahdottu meille näyttää. Pöytä on nostettu pyhimyksen kuvan eteen, katettu valkealla liinalla ja sen päälle asetettu suuri leipä, suolatuohinen ja kynttilä. Toinen niistä naisista, jotka olivat morsianta sukineet, kulettaa häntä nyt

pöydän ympäri kaksi kertaa vastapäivään ja yhden kerran myötäpäivään. Sitten asetetaan hänet taas jakkaralle, nostetaan ylös ja lasketaan alas, kolmeen kertaan, ja jotenkin kovakouraisesti.

Nyt vasta viedään hänet ulos. Sulhanen asettuu pihalle kasvot oveenpäin ja hänen oikealla sivullaan seisoo puhemies ja eräs toinen metsävahti. Sulhasen vasemmalla puolella on keppi pistettynä maahan ja hänen eteensä vedetään maahan kolme poikkiviivaa. Morsian astuu ulos, huiviin peitettynä ja kintaat kädessä. Oikeaan kalvoseen on sidottuna villavyö, josta isänsä häntä taluttaa. Vasemmalla puolen kulkee yksi morsiusneiti. Kunkin poikkiviivan kohdalla seisotutaan ja morsian ja morsiusneiti kumartavat syvälle maahan sulhasen edessä. Tultuaan sulhasen luo tervehtii morsian häntä muutamilla sanoilla miehekseen ja kumartaa taaskin maahan. Sulhanen kohottaa nyt kolme kertaa morsiamensa huivia, ottaen siten hänet vaimokseen, ja pyöräyttää häntä kädestä kolme kertaa ympäri. Ja sitten asettaa hän hänet vasemmalle puolelleen, josta nuori vaimo nyt alkaa kumarrella isälleen ja muille. Tämän toimituksen kestäessä on vähä väliä ammuttu ilolaukauksia piilukkoisella kiväärillä. Sitten menevät morsiuspari, sulhaspojat, morsiusneidit ja morsiamen isä rantaan. Siellä tapahtuu toimitus, jota emme kaukaa oikein voi erottaa. Luultavasti se on kuitenkin morsiamen hyvästijättö rakkaille kotiseuduille, koskapahan morsian kiertää rantakiviä, saunaa y. m.

Rannasta palattuaan kättelevät he pihalla olijoita ja sitten mennään miehissä tupaan, jossa toimitetaan muutamia kirkollisia temppuja. Niiden päälle ammutaan vielä joku laukaus ja niin ovat häämenot loppuneet.

Koskenlasku.

Millä lailla rajantakaiset heimolaisemme käyttäytyvät koskia laskiessaan, siitä saamme hra Sparren päiväkirjan mukaan seuraavan kuvan:

Kentinjoki on hyvin koskinen. Koskia on siinä 12 ja melkein kaikki ne ovat paljon veden vuoksi kovin kuohuisia.

Jo ensimmäisessä koskessa kolahdettiin kiveen, vaikka heikonpuoleisesti. Kosket ovat kaikki perkaamattomia, niin että yhden miehen aina täytyy olla kanki kädessä polvillaan kokassa, valmiina iskemään, kun kivi sattuu eteen ja sillä tavalla kantamaan venettä takaisin väylään. Usein saa hän olla hyvinkin sukkelana, kun väylä on mutkainen ja kiviä paljon. Perämiehen täytyy pitää perää ja katsoa, ettei venhe pääse kääntymään poikki jokeen kiven ympäri kierrettäessä. Näitä temppuja tehdessä huudetaan alinomaa kokasta perään ja perästä kokkaan.

Tuollainen matkantekotapa saa meidät usein hyvinkin levottomiksi, ei itsemme vuoksi, sillä ainahan sitä voinee pelastua, kun kosket eivät ole pitkiä, vaan tavaraimme tähden. Valokuvia on otettu suuret määrät, kirjat ovat täynnä piirustuksia ja tarkkaa päiväkirjaa ei enää voisi muististaan kirjoittaa uudelleen. Nämä ajatukset salamoivat mielessämme, kun parhaan taitomme mukaan koetamme laittautua reilaan. Kun kosken kuohu alkaa kuulua ja me näemme sen ensimmäiset vaahtopäät, keritään lohiongen siima venheesen, ja me asetumme polvillemme venheen pohjaan. Koetamme pelastaa mitä kummallakin on kalleinta. Wikström tarttuu pyssyynsä ja minulla on valokuvauskone oikeassa kädessäni. Molemmat haemme me sopivaa paikkaa heittääksemme siihen kapineemme, jos venhe kaatuisi. Mutta perämiehen taitoa saamme kiittää siitä, ettei meille mitään tapahtunut.

Eräässä nikamassa on kuitenkin käydä hullusti. Joki tekee tiukan polven. Toinen puoli koskea on

matalaa ja kivistä, keskellä väylää on iso kivi, toisella puolen on korkea kallioseinä ja putous on ainakin kolme jalkaa. Vähää ennen kun tulemme siihen ei W. malta olla ampumatta vesilintua, joka kiehuvain kivien keskessä istuu rannalla. Hänen ajatuksensa ovat kuitenkin muualla, sillä lintu lähtee ehyenä lentämään edellämme. Tuskin on hän ennättänyt istuutua, kun kokka kolahtaa veitsiviiloon kallioon. Venhe nytkähtää pahasti, kääntyy nopeasti, edessämme on putous, se nielee kokkapuolen kitaansa ja venhe tuuskahtaa turvalleen. Turha oilisi koettaakaan heittää mitään maihin. Laine lyö peräpuolelta venheesen, mutta silloin ollaankin jo turvassa ja liuvutaan rauhalliseen suvantoon.

Parviaisen Heikki.

— Tiedätkö, — kysyi ystäväni, — mitenkä tuo patruuna Parviainen on rikastunut?

Sitä en tiennyt, kun en tuntenut paikkakunnan oloja. Ystäväni kertoi:

— Hyvin hauskalla ja omituisella tavalla. Hän oli ennen vaan pieni kauppias, kun hän sai puotimiehekseen maalta erään nuoren miehen, jonka yleisesti tunnetuksi nimeksi tuli kohta „Parviaisen Heikki“. Tämä Heikki oli aivan erinomainen ilmiö, hänessä oli nimittäin vastustamaton vetovoima maalaisille, jotka hän kaikki keräsi Parviaiseen ostajiksi. Hän oli syntynyt sydänmaalla ja tunsi niin hyvästi nuo hyvät ukkoset ja emännät, ja kun hän oli jo syntynyt mittakalut käsissä, osasi hän tätä ihmistuntemistaan niin nerokkaasti käyttää kaupan eduksi. Hän ymmärsi, että pitää olla muitakin vetovoimia ostajille kuin kauppatavarat, sillä samanlaista kahvia ja sokeria, samanlaisia suoloja ja jauhoja on joka puodissa samasta hinnasta. Mutta hän tiesi muita houkutuskeinoja.

Jo ensimmäiselle ukolle, joka kävi Parviaisen pienessä puodissa hänen siihen tultuaan, kertoi hän, että kohta alkaisi sota Ranskan ja Saksan välillä. Hän oli itse kuullut sen vähää ennen kauppamieheltä, joka luki Suometarta. Se oli 1870 vuoden sodan edellä.

— Vai sota! sanoi mies, — oikeinko suuri sota?

— Oikein suuri sota. Siinä vielä miestä kaatuu!

— Tuleekohan se sota tänne asti?

— Sitä ei vielä tiedä, vaan paljo mahdollista se on. Suolat ja kahvit varmaan kallistuvat.

— Mistähän nuo keisarit lie niin pahasti suuttuneet toisiinsa? Jotakin loukkausta kai siinä on pitänyt olla?

Sitä ei Heikki tiennyt, vaan hän aina tämmöisissä tapauksissa keksi itse, mitä ei muuten tiennyt, ja selitti asiat niin kuin mukavinta oli.

— Ranskan keisari oli sattunut sanomaan Saksan keisaria sinuksi, niin siitä Saksan keisari suuttui ja julisti sodan. Paljokos ne niin korkeat herrat tarvitsevat!

— Niin, paljokos ne tarvitsevat! Ja sitte siinä kai otetaan maita ja valtakuntia, kumpi voitolle pääsee.

— Suuret valtakunnathan siinä menevät ja tuhansia miehiä kaatuu, siksi kun keisarit taas leppyvät ja sopivat.

— Onkohan nuo itse sotajoukon etunenässä?

— Itsehän ne johtavat tappelua, ja kun toisiaan likelle sattuvat, käyvät käsirysyyn itsekin.

— Toista se lie kuitenkin kuin meidän miesten painin lyönti. Eikös niillä ole sapelit ja miekat, niinhän ne ovat kuvissa?

— Tietysti, eihän ne aivan housunkauluspainia heitä.

Näin juteltiin odotettavasta ranskalais-saksalaisesta sodasta, josta Heikillä vielä niin vähä tietoja oli. Vaan ukko kertoi kotiinsa mentyään koko tarinan ja siitä pidettiin miesten kesken pitkiä puheita mainittuun suuntaan. Kun sen kylän miehet ensi kerran kävivät kaupungissa ostoksilla, menivät he suoraan Parviaisen puotiin kuulemaan Heikiltä lisätietoja sodasta.

Heikki pani jo sodan alkamaan, vaikkei se todellisuudessa ollut vielä alkanut, ja kertoi sieltä ihmeellisiä juttuja, tehden samalla ukkojen kanssa kauppoja.

Näin oli Heikki kohta vetänyt ostajia luokseen kaikilta kulmilta maalta. Sanomalehtiä ei tullut sydänmaille, vaan häneltä oli niin mukava kuulla tietoja sodasta ja kaikista muista maailman asioista.

Kun Heikki oli vuoden ollut Parviaisella, piti väliseinä puodin ja sen viereisen kamarin väliltä sahata pois ja puotia sillä tavalla isontaa. Liike oli suurentunut monin kerroin. Parviaisesta oli Heikki ihmeellisen sukkela mies, jota hän ei olisi päästänyt pois hinnalla millään.

Kun Ranskan sota loppui, oli hänellä paljo muita asioita kerrottavana maakunnan väelle, jota varsinkin lauvantai-päivinä paltousi puotiin niin paljo, etteivät seinät tahtoneet kestää. Hän oli jokaisen tuttu, kätteli jokaista, kyseli kuulumiset ja tiedusteli kunkin talon asioita niinkuin tuttujen ainakin. Kaikkia hän ei kuitenkaan voinut muistaa eikä tietää, ja sen tähden oli keskustelu useasti tämmöistä.

— Hyvä päivä, isäntä! mitäs kuuluu? — kysyy hän eräältä isännältä, johon parhaiksi ennättää vilkaista kiireessä kaupanteossa toisten kanssa.

— Siinähän menee.

— Tulikos emäntä kaupunkiin?

— Ei sitä emäntää olekaan.

— Kas, kun muistin väärin, teiltähän kuoli emäntä tässä tuonoin.

— Ei sitä ole ollutkaan.

— Niin, nythän minä muistankin, aivan oikein, isäntä on vielä poikamies. Vaan ottaisittepas minut puhemieheksenne, niin kyllä emäntä taloon saataisiin.

— Kylläkai se puhemiehen virka teiltä mahtaisi luonnistaa.

Samalla on Heikki ehtinyt mitata tavarata parille kolmelle ostajalle, jotka ihmetellen seuraavat hänen sukkelia liikkeitään kauppapöydän takana.

Tavallisesti hän myös juttelee samalla aikaa useamman kanssa. Yhdeltä hän kysyy, miten on viljaa tullut hänen taloonsa. Mies rupee sitä selittämään, vaan Heikki ei häntä sen enempää kuuntele, kysyy toiselta, onko siellä päin ollut hyvä kalan saalis, ja erään emännän, jolle hän samalla mittaa lankoja, panee hän kertomaan lehmien punataudista tai voin tulosta. Hän näyttää tietävän kaikkien asiat, nakkelee kysymyksiä joka taholle, pitää vireillä jokaista,

samalla hiessä päin jakaen tavarata oikealle ja vasemmalle ja ottaen vastaan rahaa, jota hänen kätensä niin tottuneesti käsittelevät. Hitaisimmilta hän kiireenä aikana kaataa rahat kukkarosta kauppapöydälle ja itse ottaa niistä maksun, tehden sen kuitenkin aina rehellisesti. Häneen luottavatkin kaikki.

Kaikissa asioissa hän tavallisesti antaa jokaisen käsittää omalla laillaan, vieläpä auttaa heitä siinä, ja puhuu heille juuri niin kuin tuntee heidän ajattelevan. Siinä onkin hänen suuri taitonsa miellyttää ihmisiä.

Parviaisen puodin seinällä oli erään englantilaisen rihmarullatehtaan ilmoitustaulu, jossa oli naisen kuva, harso silmillä. Eräs maalaiseukko katseli sitä ja kysyi:

— Onko tuo tämän talon rouva?

— On, se on meidän talon rouva, — vastasi Heikki heti, naurahtaen kuitenkin tälle kysymykselle.

— Onko sen silmät kipeät, kun on vaate silmillä?

— On, sillä oli tuonottain silmät kipeinä.

— Vaan tuo sama kuvahan on Toivaisenkin puodissa, — sanoo toinen eukko, tarkasti tähystäen kuvaa.

— Ei se sama voi olla. Tässä on erilainen nimi alla.

Taulussa oli nimi: „Seving Cotton London“, sama kuin Toivaisenkin puodissa olevassa taulussa. Heikki lisäsi:

— Toivaisen puodissa on Toivaisen rouvan kuva, vaan kun tämmöiset kuvat tehdään ulkomailla, niin siellä kaunistetaan niitä vähän yhdennäköisiksi.

— Niin tuo lie . . .

Venäläis-turkkilaisen sodan aikana oli Heikillä vielä enemmän kertomista kuin ranskalais-saksalaisen sodan. Hänen veljensä näet oli Suomen kaartissa siellä, ja häneltä sanoi Heikki saaneensa kirjeitä vähä väliin. Kun hän pääsi lauvantaina puodin täyteiselle joukolle latelemaan juttujaan, niin tuli niitä. Hän otti aina vanhan kirjeen povitaskustaan, vilkasi siihen ja kertoi sodan vaiheita.

— No mitenkäs se teidän veli on nyt siellä tapellut turkkilaisia vastaan? — kysyttiin.

— Se poika se näkyy vasta siellä tappelevan. Sitkan solassa oli tappanut kolmekymmentä kaksi turkkilaista ja kerran oli metsässä makuukselta tavannut viisineljättä muhamettilaista ja niiltä kaikilta lyönyt kaulan poikki. Siitä oli keisari itse antanut velimiehelle ristin rintaan.

Tätä kuunneltiin silmät harrollaan ja sitä kerrottiin sitten ympäri pitäjiä.

Plevnan valloituksen jälkeen kertoi Heikki kummimman jutun. Tässä valloituksessa oli velimies oikein kunnostanut itseään. Kerran oli yhdellä pitkän sapelin iskulla katkaissut kaulan kolmelta turkkilaiselta. Vaan juuri rynnätessä „Levanan“ linnan rautaportista sisään, tuli häntä vastaan oikea paholainen, oikea muhamettilainen perkele. Se oli kaksipäinen turkkilainen, joka heilutti molemmissa käsissään säkenöivää miekkaa. Vaan velimies siunasi itsensä ja ryntäsi urhoollisesti tätä vääräuskoista vastaan, joka oli vielä suuri kuin Kolijaatti, ja saikin pistetyksi sapelinsa sen rintaan. Muhamettilainen kaatui ja velimies hakkasi siltä kaulan poikki ja vei ne kaksi päätä voittosaaliina leiriin. Silloin keisari pani toisen kalliimman ristin velimiehen rintaan ja koko armeija huusi hurraata.

Tätä kertomusta kuunneltiin henkeä vetämättä ja kasvot tuskallisissa piirteissä. Se kuului kummalta, vaan sitä ei epäillyt kukaan, sillä turkkilaisista saattoi uskoa vaikka mitä; nehän olivat kuvissa punaisissa vaatteissa ja hirveän leveissä housuissa. Varmuuden vuoksi lisäsi Heikki, että Plevnan linnasta löydettiin yksitoista muuta semmoista kaksipäistä turkkilaista.

— Kaikki kai ne lie tapettu?

— Ne poltettiin elävältä.

Eräs emäntä sanoi surkutellen:

— Kyllä siellä on ristityillä ollut raskas risti kannettavana, kun semmoisia pahan hengen miehiä on niissä turkkilaisissa. Kolijaattikin pilkkasi Israelin lapsia neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä.

(Eräs ystäväni, joka oli kaartissa tässä sodassa, kertoi jälkeenpäin, että Heikin veli oli aina pahimpain

kahakoiden ajaksi tullut kovasti sairaaksi ja sen tähden sai olla tappeluista poissa).

Muutamia vuosia venäläis-turkkilaisen sodan jälkeen erosi Heikki Parviaisesta ja perusti oman kauppansa. Melkein kaikki entiset Parviaisen ostajat siirtyivät Heikin mukana hänen uuteen puotiinsa. Parviainen, joka oli jo rikastunut ja laittanut tehtaita, möikin kohta kauppansa Heikille, kun siinä ei enää Heikin jälkeen käynyt paljo maakansaa.

Nyt on Heikki oma kauppamiehensä ja liike vetelee hyvästi. Tosin hänellä ei ole enää semmoiset kultaiset ajat kuin ranskalais-saksalaisen ja venäläis-turkkilaisen sodan aikaan, sillä paikkakunnalle on sen jälkeen tullut oma sanomalehti, josta kaukaisissa sydänmaan kylissäkin luetaan maailman kuulumisia, ja kuntiin on perustettu kansakouluja, joissa sotahistorian opetus on vähän toisenlaista kuin Heikin puodissa. Ei Heikki enää niin kummallisia juttuja kertoilekaan. Mutta yhtä puhelias hän on kuin ennenkin ja se on tullut hänelle niin tavaksi, että hän puhelee ja on äänessä joka hetki, olipa asiata eli ei, kunhan vaan puodissa on joku ostaja.

Äskettäin kävin hänen puodissaan. Eräs emäntä vaan sattui siellä olemaan ostoksilla. Heikki kyseli häneltä yhtä ja toista hyvin hajamielisesti, vanhasta tottumuksesta, eikä kuunnellut häntä ollenkaan, käveli vaan kauppapöydän takana ja ajatteli jotakin muuta tärkeätä. Vaan aina hän kuitenkin oli äänessä ja oli seuraavinaan emännän puhetta. Hän ryki ja äänteli:

— Niin, niin ... hm ... jos ... vai niin ...

Mutta emäntä oli jo lopettanut kertomuksensa ja pyysi mittaamaan $2^1/_2$ kiloa kahvia ja sokeria yhteisesti.

— Hm ... hm ... niin ... vai niin ...

— Jos kauppamies mittaisi minulle $2^1/_2$ kiloa kahvia ja sokeria yhteisesti, — uudisti emäntä.

— Niin ... niin ... vai niin ... hm ...

Heikki ryki ja äänteli vaan.

— Kovinpa kauppamies on ajatuksissaan, kun ei kuule enää minua, — sanoi emäntä.

— Minäkö? Kuulenhan minä toki. Onkos teidän lehmissä tänä kesänä ollut punatautia?

Emäntä kertoi vielä punataudista, ja sitte tuli puotiin enemmän ostajia, jolloin Heikki heräsi ajatuksistaan. Nyt hän mittasi sekä emännälle että muille, haastellen heille kaikille, rykien ja ollen alati äänessä:

— Hm ... hm ... niin ... niin ... vai niin ...

Otto Tuomi.

Suomalaisen teaatterin 20:n syntymäpäivän johdosta.

(Piirteitä kansallisen näytelmätaiteemme ja näyttämömme historiasta).

Koska meidän kaikkien yhteinen lempilapsemme, suomalainen teaatteri, äskettäin vietti 20:ttä syntymäpäiväänsä, antaa minusta tämä tapaus tarpeeksi aihetta muutamin, vaikkapa vajavinkin piirtein kuvata kansallisen näytelmätaiteemme ja näyttämömme syntyä ja kehitystä. Enkä luule „Nuoren Suomen“ lukijoillakaan olevan mitään sitä vastaan; uskallanpa vielä toivoa muutamia huvittavankin tutustua tämän äkkiä kypsyneen taidelaitoksen alkuaikoihin, noihin toiveiden, innostuksen ja uhraavaisen työn aikoihin, jotka mielestäni näinä poroporvarimaisen jokapäiväisyyden ja yhä enenevän aineellisuuden luvattuina päivinä erittäin sietävät tulla mieleen johdetuiksi. Nykyään kun on kehitytty niin pitkälle, että kaikkea isänmaallista ja ihanteellista työtä melkeinpä halveksuen ivaillaan ja kun välinpitämättöminä ja vaatelijaina istutaan teaatterissa tuomitsemassa suurten nerojen mahtavimpia tuotteita väsyttäväksi sanatulvaksi, sietää mielestäni todellakin muistuttaa nuorisoamme niistä suurista ponnistuksista ja uhrauksista, joita on tarvittu kansallisen näyttämömme luomiseksi, kehittämiseksi ja ohjaamiseksi siihen suuntaan, että omalla äidinkielellämme voimme tutustua maailman kirjallisuuden etevimpiin näytelmä-

tuotteihin ja että mainittu näyttämö todellakin on kansaa sivistävänä laitoksena pidettävä.

Eivät kyllä esi-isämmekään tarvinneet elää kerrassaan ilman näytelmätaiteen sivistäviä hauskutuksia, sillä vaikkapa kotimaista näyttämöä ei ollutkaan, niin pitivät kiertelevät ruotsalaiset näyttelijäseurat kuitenkin huolta siitä, että ihmiset saivat tilaisuuden uhrata roponsa Thalian (näytelmäjumalattaren) alttarille. Ruotsista olimme saaneet yhteiskuntalaitoksemme ja sieltä näytti piisaavan meille taiteenkin muruisia. Kun kansallisen herätyksen kevät koitti ja mielet kääntyivät omiin, käyttämättömiin ja kehittämättömiin rikkauksiin, niin alettiin vähitellen myöskin kysellä, eikö Suomi todellakaan voi itse kasvattaa näyttelijöitäkin samoin kuin se oli osottanut kykenevänsä luomaan muitakin taiteilijoita. Fredrik Cygnaeus, tuo innokas, lämminsydäminen ja kaikkia kaunotaiteita rakastava vainaja, oli luullakseni ensimmäisiä, jotka toden teolla alkoivat puhua kotimaisen näyttämön luomisesta. Hän tarkoitti silloin kuitenkin kotimaista ruotsinkielistä teaatteria, eikähän vielä ollutkaan mitään suomenkielistä näytelmäkirjallisuutta.

Oltiin nimittäin noin vuosisatamme keskipaikoilla (v. 1853). Mutta kansallisuuden merkityksen taiteistakin käsitti Cygnaeus jo vallan selvästi, koskapahan hän m. m. lausui, että ainoa maaperä, josta draamallinen kirjallisuus voi täyteen elinvoimaansa varttua, on kansallisuus. „Tyhjinkin ja henkisyydestä köyhin ranskalainen huvinäytelmä saa oikealla ranskalaisella näyttämöllä vallan toisen elävyyden ja pirteyden kuin kömpelöillä ulkomaisilla näyttämöillä käännöksinä esitettäessä. Kuinka paljo suurempaa tarvista tunteekaan sitten näytelmätuote, jonka sydänjuuri on versonut suoraan kansansa sydänjuurten omasta olemuksesta, tulla tulkituksi näyttämöllä sellaisten henkilöiden kautta, jotka eivät opi vain ulkoläksynä runouden tunteita ja aatteita, vaan jotka tuntevat omaksensa, mitä suu puhuu, koska heillä on samat vaikutteet kuin runoilijallakin on ollut“ *). Hän uskalsi myöskin lausua julki,

*) Cygnaeus, Samlade arbeten, T. VI „Om teaterns framtid i Helsingfors“, s. 9.

Oskar Wilho.
Kaarola Avellan.
Ismael Kallio.

Kaarlo Bergbom.

Hedvig Raa-Winterhjelm.
Niilo Sala.
August Korhonen.

Iida Aalberg.
Aurora Aspegrén.
Arthur Lundahl.

Emelie Bergbom.

Bruno Böök.
August Aspegrén.
Emelie Stenberg.

F. Tilgmann, Helsingissä.

ettei se suinkaan ollut mahdotonta, että meillä vastaisuudessa syntyi näyttelijätaiteenkin alalla sellaisia neroja kuin Castrén ja Runeberg. Cygnaeuksen lähimpänä tarkoituksena oli silloin saada pääkaupunkiin oma, kunnollinen teaatterihuone, jossa kotimaiset taiteilijan alut voivat esiytyä ulkolaisten seurain rinnalla. Ja nämä „alut“ ne eivät saisi olla „yhteiskunnan hylkyjä, vaan paremminkin sen ylimmistä kerroksista“, sillä siten saataisiin sopivia, luontevia ja sivistyneitä näyttelijöitä. „Kaikki taide on näet ihanteellista, jonka ilmakehä on kunnia, maine ja ihmisten myötätuntoisuus . . “ „Jos Suomi tänään julistaisi pitävänsä etevän näyttelijän asemaa ainakin yhtä hyvänä kuin tyhjähenkisen virkamiehen, joka koneellisesti hoitaa paljoa helpommin hoidettavaa tointa, niin silloin on meillä oleva jo huomenna mitä meillä ei vielä ole koskaan ollut, nimittäin kotimainen näyttelijäseura.“

Arvattavasti eivät meidän ruotsinkieliset sivistyneet ole tätä Cygnaeuksen neuvoa seuranneet, koskapahan heiltä vielä tänäkin päivänä kotimainen ruotsinkielinen näyttämö puuttuu. Surulla innokas taiteen ystävä katseli olojen kehittymättömyyttä ja v. 1859 hän siitä taas kirjoittaakin melkoisella ivalla. „Niin kauvan kuin yleinen ja yksityisten mielipide täällä Suomessa ei voi käsittää, että kelvollinen näyttelijä voi olla yhtä hyvä mies kuin mikä jokapäiväinen virkamies tahansa ja että todellisesti etevä, rikaslahjainen ja sivistynyt näyttelijätaiteilija on arvokas ojentamaan kättä kymmenelle ylhäisyydelle, jotka eivät ole sitä, eivätkä tätä, niin kauvan ollaan meillä tietysti paremmin huolestavinaan perheittensä kunniaa ja menestystä pakottamalla näyttelijälahjoilla varustettuja perheen jäseniä luopumaan oikeasta kutsumuksestaan ja antaumaan harhateille, jotka voivat viedä heidät turmelukseen, jopa täydelliseen perikatoonkin“. *)

Tähän aikaan näkyy Cygnaeukselle jo myöskin selvinneen, että aate suomenkielisestäkin näyttämöstä

*) Cygnaeus. „Ännu engång om teaterns framtid i Helsingfors“; katso sanomalehteä „Papperslyktan“ v. 1859, n:o 32—34.

olisi toteutettavissa. Mutta vielä hän ikäänkuin arastelee lausua sitä julki. „Niin uskomattomalta kuin se kuuluukin, — sanoo hän puhuessaan kotimaisen näyttelijäseuran aikaan saamisesta — näyttää tämä päämaali olevan helpoimmin toteutettavissa siten, että jatketaan ylioppilaiden alkamaa uraa s. o. tehdään näyttämö *suomalaiseksi* sekä kieleltään että mieleltään“. *) Uutuuden viehätys ja isänmaallinen innostus oli hänen mielestään tekevä sen, mitä ei muuten voitu saada toimeen. Mutta tuskinpa oli hän tämän ajatuksen lausunut, kun hän, ikäänkuin peljäten omaa uhkarohkeuttaan, jo riensi todistamaan, „että olisi kovin arveluttavaa uskaltaa ryhtyä näin radikaaliseen yritykseen“, koska näet ei ollut juuri mitään draamallista kirjallisuutta.

Aate oli julki lausuttu, mutta sitä edemmäksi ei muutamaan vuosikymmeneen tultu. Saatiin kyllä, etupäässä Cygnaeuksen toimesta, pääkaupunkiin oma komea teaatterihuone, jonka näyttämölle hankittiin valtion myöntämillä apurahoilla ruotsinmaalainen pysyvä näyttelijäseura yleisöä opereteillaan hauskuuttamaan. Mutta *kotimaista* näytelmä- ja näyttelijätaidetta, jota Cygnaeus oli uneksinut, ei ottanut kuuluakseen. Tosin oli hra Pinello Turussa tehnyt yrityksiä suomalaisen teaatterikoulun perustamiseksi ja olihan teaatterin johtaja Novanderkin koettanut koota seuraansa etupäässä suomalaisia voimia. Mutta syystä tai toisesta nukkuivat nämä yritykset kuolon uneen. V. 1869 pyysi sitten ja saikin „uuden teaatterihuoneen osakeyhtiö“ valtioapua teaatteria ja oppilaskoulua varten. Koulu olikin jo ollut vaikuttamassa jonkun aikaa ja esittänyt juuri vähää ennen (15 p. helmik. 1869) nykyisessä Arkaadiassa m. m. osia Schiller'in Maria Stuartista. Mitään tuntuvampaa hyötyä ei tästä koulusta kuitenkaan näytä olleen ja ennen pitkää se jo hajausikin.

Samoihin aikoihin kuin kirjallisuuden ja kaunotieteen professori (Cygnaeus) näin puuhasi kotimaisen

*) Ylioppilaat olivat juuri näyttäneet suomeksi Hannikaisen „Silmänkääntäjän“ ja Holbergin „Antonius Putroniuksen“.

ruotsinkielisen näyttämön hyväksi, oli hänen oppilaansa ja luultu jälkeläisensä, estetiikan dosentti, Kaarlo Bergbom suurella innolla ja harrastuksella johtanut ylioppilaiden ja n. s. suomalaisen seuran seuranäytelmiä 60-luvun loppupuolella. Aina kun tri Bergbomin nuori suomalainen joukko esiytyi Arkaadiassa oli huone reunojaan myöten täynnä mitä innostuneinta yleisöä.

Suomalainen näytelmätaide olikin muutaman vuosikymmenen kuluessa kehittynyt tavattomassa määrässä. Siihen aikaan kuin Cygnaeus oli lausunut ajatuksensa suomalaisen näyttämön luomisesta, ei ollut juuri muuta alkuperäistä näytelmää kuin Hannikaisen „Silmänkääntäjä“. V. 1872 luettelee tri Bergbom niitä jo toistakymmentä, joista etevimmät olivat Kivi-vainajan Nummisuutarit, Lea, Kullervo ja Kihlaus, Bergbomin Paolo Moroni ja Tuokon Saul. Sitä paitse oli useita kymmeniä eteväin mestarein näytelmiä suomennettu ja kaikellaisia pienempiä kappaleita näytelty joko ylioppilaiden, suomalaisen seuran tai Westermarckin „nuoren suomalaisen teaterin“ toimesta, joka näihin aikoihin vieraili Helsingissä antaen milloin suomalaisia milloin ruotsalaisia pikkunäytelmiä melkoisella menestyksellä. Tästä sekakielisestä näyttelijäseurastako vai mistä muualta lie sitten syntynyt ajatus, että n. s. Uuden teaatterin näyttämölläkin pitäisi etupäässä kotimaisilla voimilla ruveta vuorottelemaan ruotsin- ja suomenkielisiä näytäntöjä. Ja koska valtiopäivät sattuivat samaan aikaan olemaan koolla pääkaupungissa, kääntyivät vaikuttavat asianharrastajat puhuttelemaan eräitä talonpoikaissäädyn jäseniä kehoittaen näitä tekemään säädyssään anomuksen mainittuun suuntaan. Halukkaita ilmestyikin kokonaista seitsemän*) ja helmikuun 19 p. jättivät he säädyllensä anomuksen, joka loppui seuraavilla lauseilla:

„Onko teaatteri pidettävä vain huvituspaikkana tai korkeampana sivistyslaitoksena, sitä emme me sivisty-

*) Edusmiehet P. Kumpulainen, M. Heikura, E. Sassi, L. Keränen, A. Miettinen, R. Nieminen ja Adolf Silén ovat tämän anomuksen allekirjoittaneet.

mättömät talonpojat voi ratkaista; mutta jos se olisi vain huvituspaikka, jota maan varoilla ylläpidetään Helsingin ruotsalaisen väestön hyväksi, niin pyytäisimme, ettei valtio vastaisuudessa sille mitään apua antaisi; mutta jos sen katsotaan edistävän sivistystä maassa, niin anomme me, että teaatteri maassamme täst'edes välttämättä olisi yhtä paljo suomen- kuin ruotsinkielinen (att theatern i landet härefter ovilkorligen skulle vara lika mycket för finska som svenska språken); vasta silloin se edistäisi koko väestön sivistystä ja täyttäisi paremmin kansan tarkoittamaa päämäärää. Ja ehdotamme me sen vuoksi, että sääty ottaisi tämän asian punnitakseen ja esittäisi sen H. K. Majesteetilleen anomuksena." *)

Koska useilta tahoilta pian alkoi kuulua kuiskeita, ettei yleinen valitusvaliokunta, jonka ratkaistavaksi asia lykättiin, aio minkäänlaisia toimenpiteitä ehdottaa, katsoi „Kirjallinen kuukauslehti", jonka vakituiseen toimitukseen sinä vuonna kuuluivat J. W. Calamnius, P. Cajander, B. F. Godenhjelm, A. J. Malmberg (Mela) ja K. Bergbom, parhaaksi ottaa asian perinpohjaisesti käsiteltäväksi. Tehtävä uskottiin tri Bergbomille, joka lehden maaliskuun numerossa suorittikin sen erityisellä taidolla ja sukkeluudella kirjoituksessa „Muutamia sanoja nykyisistä teaterioloistamme". Suomalainen teaatteri oli hra Bergbomissa löytänyt sen miehen, jota se kauvan oli kaivannut. Hänellä oli intoa, harrastusta ja luottamusta asiaansa sekä sitä paitse uhraavaisuutta, sivistystä ja älyä. Innokkaasta kynästä oli hänen kirjoituksensakin lähtenyt; näki, että hän oli Cygnaeuksen puheita kuunnellut ja hänen kirjoituksiaan lukenut.

Ensistäänkin hän huomautti, „ettei kaikki sivistyslaitokset ole ainoastaan muutamia valituita, etuoikeutettuja varten olemassa, vaan koko kansan tähden". Hän luettelee pitkät sarjat suomenkielisiä näytelmiä, alkuperäisiä ja käännöksiä, osottaakseen, kuinka vääriä

*) Olen saanut käsiini ainoastaan ruotsinkieliset valtiopäiväin asiakirjat.

puheet suomenkielisten näytelmäin olemattomuudesta ovat. Niinikään kumoaa hän kaikki väitteet, ettei muka olisi oireitakaan suomalaisista näyttelijöistä luettelemalla useita lupaavia taiteilijan alkuja. *) Sitten hän osottaa, että suomenkieli on kyllin kypsi teaatterikieleksi ja vaatii, että jos mieli näyttämön olla kansallinen, tulee sen olla suomenkielinen. „Suomalaisella näkymöllä pitää suomenkielen kaikuman“ sanoo hän. Ei hän kuitenkaan kovin ahdasmielinen pyrinnöissään ole. „Me emme millään muotoa kiellä ruotsalaisen teaterin oikeutta maassamme, me ylimalkaan emme kiellä olemisen oikeutta miltään pyrinnöltä, joka osottaa itsessään olevan elinvoimaa; — — — Me vaadimme ainoastaan vapaata kilpailua — taistelkoon ruotsalainen teateri tarkemmalla tekniikillään, runsaammilla näytelmävaroillaan, apujoukoillaan Tukholman teatereista, etevämmillä näyttelijöillänsä — suomalainen teateri on näitä kaikkia vastaan asettava virkeän nuoren tahdon, isänmaallisen hartauden, taiteellisen innon . . . Mutta älköön tehtäkö tätä kilpailua mahdottomaksi prohibitivi- (estely-) keinoilla, toisen teaterin yksipuolisella suosimisella, niin että toinen jo syntyessään tukehtuu.“ Ja niille, jotka eperoivat taiteen arvoa ja merkitystä ja sen vuoksi kieltävät valtioavun, sanoo hän: „Ainoastaan se taide, joka ei tuota mitään, on ylellisyyden tavara ja ansaitsee siis yhtä vähän kannatusta valtion puolelta kuin muut semmoiset; *kansallinen taide* taas kartuttaa kansan henkisiä varoja ja *ansaitsee siis yhtä hyvin kehoitusta ja apua valtion puolelta kuin jokainen muu kansakunnan voimien aineellinen tai henkinen kehitys.*“

Voitte arvata, että tällainen nuoruuden hehkuvaa tulta ja vakaumusta uhkuva kirjoitus, jossa armotta käytiin ruotsalaisuuden rehoittavaa ylivaltaa hätyyttelemään, herätti tavatonta melua ruotsinmielisten lei-

*) Paitse laulajattaria (neidit Basilier, Mechelin, Strömmer y. m.), luettelee hän hra Ahngerin, neidit Gullsténin, Handolinin y. m. ja mainitsee viimeisenä valttinaan rva Hedvig Raa'n, joka oli oppinut suomea ja 10 p. toukok. 1869 Leana loistavasti esiytynyt.

rissä, varsinkin sitten kuin se ensiksi oli käännöksenä julkaistu „Morgonbladet“issa. Huhtikuun 15 p. alkoi „Helsingfors Dagblad“ pitkän vastauksensa, jonka tarkoituksena oli oikaista tri Bergbomin tekemiä virheitä. Kirjoittaja, hra K. Bremer, myöntää kyllä, että hra Bergbom, joka jo kauvan on ollut suomenkielisen teaatterin innokkaimpia harrastajia, puolustaa taidolla ja innolla suomalaista näyttämöä, mutta hänen mielestään on hra B. erehtynyt tosiasioissa. Ja sitten takertuu hän kaikellaisiin numeroihin ja pikkuseikkoihin, joista en voi sanoa muuta kuin, että se on pelkkää saivartelua. Ihmeteltyään vielä sitä „raffineerattua ilkeyttä“, jolla tri B. asiaansa ajaa, lopettaa nimetön kirjailija kyhäyksensä seuraavalla kylläkin hyväksyttävällä mietteellä: „Jos tahdotaan luoda suomalainen teaatteri, ... niin käytäköön heti työhön, koottakoon varoja ensi kustannuksiin ja todistettakoon, että sellainen teaatteri voi saada jäseniä ja menestystä, ja me olemme vakuutettuja siitä, että valtio on yritystä avunannolla auttava . . .“

Nykyajan kannalta katsoessa tuntuu tämä loppukehoitus peräti järkevältä. Ja niinhän itse teossa pian tapahtuikin. Mutta väittelyä herrojen K. Bergbomin ja K. Bremerin välillä jatkettiin yhä maaseutulehtien säestyksellä. Huhtikuun lopulla, juuri samoihin aikoihin, kuin yleinen valitusvaliokunta käsitteli talonpoikaissäädyn anomusehdotusta, julkaisi tri Bergbom „Morgonbladet“issa (27 ja 28 p.) laveahkot ja perinpohjaiset vastauksensa. Tästä tarmokkaasta ja älykkäästä puolustuksesta huolimatta pysyi anomusehdotus valiokunnan enemmistön mielestä yhä epäkäytännöllisenä, jommoisena se myöskin hyljättiin. Tämä hylkäävä mietintö on allekirjoitettu 27 p. huhtikuuta ja selitetään siinä, ensin, miten ruotsalaisen teaatterin valtioavun laita oikeastaan on; sitten huomautetaan, ettei uuden teatterihuoneen yhtiön säännöistä ensinkään löydy määräystä siitä, että sen näyttämöllä esiytyvän seuran täytyy olla ruotsinkielinen, joten teaatteri aivan hyvin voidaan suomenkielisellekin näyttelijäseuralle joksikuksi ajaksi luovuttaa. „Valiokunta

ei myöskään ole katsonut soveliaaksi puoltaa määrättyjen ehtojen tai toivomusten lausumista, joista hallituksen muka olisi vaarinotettava ensi kerralla valtioapua kotimaiselle teaatterille myönnettäessä, koska valiokunta täysin tunnustaa, että suomenkielinen teaatteri on tässä maassa yhtä oikeutettu saamaan samanlaista apua kuin ruotsinkielinenkin, ja koska se myöskin luottaa siihen, että hallitus hyväntahtoisesti on myöntävä nämä edut suomenkieliselle näyttämölle sen mukaan kuin suomalainen draamallisuus tarpeellisesti kehittyy"*).

Tästä päätöksestä näytti Dagblad taas saavan selkänojaa ja otti uudelleen pitemmässä kirjoituksessa (3 ja 7 p. toukok.) löylyttääkseen vastustajaansa, jota se nyt suoraan uskalsi syyttää „för arrogant uppträdande", „fanatism", „oförsynthet" j. n. e. Kynäsotaa, joka nyt jo oli syrjäytynyt kaikellaisten pienten käytännöllisten kysymysten alalle, jatkettiin vielä muutamalla kirjoituksella molemmilta puolen ilman minkäänlaista tulosta tai edistystä. **) Periaatteessahan oltiinkin selvillä suomalaisen teaatterin tarpeellisuudesta. Kysymys oli vain miten toteuttaa Cygnaeuksen „uhkarohkea yritys".

Olihan kuuluisa Lea-näytäntö 10 p. toukokuuta v. 1869 osottanut, että suomenkieli kelpaa täydellisesti korkeampiinkin draamallisiin tehtäviin. Ja olihan suomenkielistä näytelmäkirjallisuuttakin jo siksi paljon olemassa, että voitiin ilman pelkoa ajatella suomalaista repertoaaria. Annetuissa seuranäytännöissä ja Westermarckin sekakielisessä näyttelijäseurassa oli esiytynyt sekä mies- että naispuolisia henkilöitä, joilla oli halua ja kykyä näytellä suomenkielisellä näyttämöllä. Lopuksi oli myöskin pääkaupungin etevin näyttelijätär, rva Hedvig Raa-Winterhjelm, vaikkakin muukalaisena ollen, osottanut sellaista intoa tähän kansalliseen yritykseen, että oli varta vasten opetellut suomenkieltä,

*) Käytettävänäni ovat olleet ainoastaan ruotsinkieliset valtiopäiväin asiakirjat. Katso: Handl. tillkomna vid landtdagen i H:fors, år 1872, T. III. s. 398—402.

**) Katso Morgonbladet 13 p. toukok. ja Dagblad 16 p. samaa kuuta v. 1872.

näytellyt loistavalla menestyksellä Lean ja lupautunut vast'edeskin esiytymään vieraana suomalaisella näyttämöllä, jos sellainen aikaan saadaan.

Ei siis tarvittu muuta kuin mies, joka otti uhrautuaksensa tähän tehtävään. Hänkin oli jo tiedossa; tri Bergbom oli seuranäytäntöjä johtaessaan sekä sittemmin käydyssä sanomalehtisodassa osottanut niin lämmintä intoa asiaan, että häntä juuri pidettiin oikeana miehenä tulevan näyttämön johtajaksi. Oli vain pantava tuuma toimeen. Vielä valtiopäiväin kestäessä, nimittäin 23 p. toukokuuta, pidettiinkin nykyisen ruotsalaisen teaatterin lämpiössä kokous, jossa suomenkielisen näyttämön syntymästä oli päätettävä. Kokouksen puheenjohtajana istui nykyinen senaattori Yrjö-Koskinen ja läsnä oli noin 70—80 henkeä, herroja ja naisia. Vilkkaiden keskustelujen perästä tuli kokous m. m. seuraaviin päätöksiin:

1) Perustettiin takaus-yhtiö 5:ksi vuodeksi, ja oli takaus-osake (12 m.) tarvittaessa vuosittain suoritettava;

2) Uuden yrityksen johtajaksi tuli tri Bergbom, jonka yhdessä puheenjohtajan, maist. Nervanderin, J. Krohn-vainajan ja silloisen lakit. kand. Jaakko Forsmanin kanssa oli laadittava ehdotus säännöiksi;

3) teaatterijoukkoon kuuluisi alussa 10—12 henkeä ja tekisivät kustannukset noin 6,000 m. vuosittain.

Ensi vuosi aiottiin uhrata harjoituksiin, vaan sitten oli määrä näytellä 3 kuukautta vuodesta Helsingissä, 2 Wiipurissa ja Turussa, 1 Hämeenlinnassa, Tampereella, Kuopiossa, Porissa y. m. Jo samana iltana merkittiin 186 osaketta ja pian oli yritys taattu.

Kun tri Bergbomin pieni näyttelijäseura (n. s. puheosasto) vielä samana kesänä aloitti harjoituksensa, sujui työ nopeasti ja luontevasti, sillä sekä johtajassa että teaatterin jäsenissä oli todellista intoa ja harrastusta. Ja näiden alottelevien joukossa huomattiinkin jo nimiä, joilla ennen pitkää oli oleva kaunis kaiku draamallisuuden alalla ja jotka vielä kaukaisiin aikoihin tulevat säilyttämään huomatun sijansa Suomen taiteiden historiassa kotimaisen näytelmätaiteen perustajina. Paitse jo mainittua etevää ruotsalaista näytteli-

jätärtä, rva Raa'ta,*) joka vuosina 1872 ja 1873 antoi kiertävässä kansallisessa näyttelijäseurassa vierailunäytäntöjä esittäen päätehtäviä useissa suuremmissa kappaleissa (Paolo Maroni, Margareeta, Maria Tudor, Lea j. n. e.) olivat nuoreen seurueeseen liittyneet myöskin hrat Oskar Wilhelm Gröneqvist eli *Wilho* **) ja Ismael Edv. Nyberg eli *Kallio* ***) sekä neiti Aurora Gullstén rva *Aspegrén* †), joka Westermarckin näyttelijäseurassa oli melkoista menestystä saavuttanut.

---

*) Syntyi 18²⁰/ıı38, tuli etevänä taiteilijana ensi kerran Helsinkiin v. 1858. Näyteltyänsä Leaa 10 p. toukok. 1869, esiytyi hän suomalaisella näyttämöllä vuosina 1870, 1872, 1873, 1875 ja 1880. Katso hänestä *Biogr. Nimikirja* s. 554.

**) Gröneqvist eli Wilho, koulunopettaja W. Gröneqvistin poika, oli syntynyt Kangasalla 23 p. tammik. 1840, tuli ylioppilaaksi v. 1863, kävi muutaman vuoden Tukholman kunink. teaatterin oppilaskoulua ja suoritti kotiin palattuaan kameraalitutkinnon v. 1869. Senaatin ylim. kamarikirjurina palveli hän sitten siihen saakka, kunnes suomalainen teaatteri perustettiin, jolloin hän ensimmäisenä liittyi tri Bergbomiin. Holbergin, Molièren, Kiven humoristiset tyypit ovat olleet hänen parhaitaan; hänen repertoaarinsa oli muuten tavattoman runsas. Myöskin nuorempain näyttelijäin harjoittajana hän toimieli, kunnes 21 p. toukok v. 1883 kuoli rintatautiin Görbersdorfissa.

***) Nyberg eli Kallio, jonka nimen hän teaatteriin tultuaan otti, oli syntynyt Hartolassa, missä hänen isänsä harjoitti sepän ammattia. V. 1855 suoritettuaan ylioppilastutkinnon antautui hän koulunopettajan virka-alalle ja palveli opettajana Helsingin ala-alkeiskoulussa aina vuoteen 1872, jolloin näyttelijäuralle joutui. Hänen Sepeteus, Eenokki, Kaarlo herttua (Daniel Hjort) y. m. ovat näkijäin muistiin syvälle syöpyneet. Kallio oli teaatterin jäsenenä aina vuoteen 1886, siirtyi sitten maatilalleen Heinävedelle, missä tapaturmaisesti kuoli v. 1887.

†) Neiti Gullstén, joka v. 1873 meni naimisiin näyttelijä Aspegrénin kanssa, oli syntynyt Helsingissä 30 p. heinäk. 1844. Hänen isänsä oli ent. vääpeli, sittemmin maanviljelijä. Hra Westermarckin „nuoressa suomalaisessa teaatterissa" oli neiti G. esiytynyt useissa pienissä tehtävissä (suomeksi), ennenkun kesällä v. 1872 antautui suomalaisen teaatterin palvelukseen ottaen nimekseen Toikka, jota hän kuitenkin kantoi ainoastaan vuosikauden, silloin näet kun meni naimisiin. V. 1875 kävi hän Tanskassa ja Pariisissa opintomatkalla ja on sen jälkeen esiytynyt lukemattomissa tärkeissäkin osissa, [esim. Katri „Daniel Hjortissa", imettäjä „Romeo ja Juliassa", Eeva „Kihlauksessa", kuningatar „Hamletissa", Nerissa „Venetsian kauppiaassa",

Pieni oli se näyttelijäseurue, joka lokakuussa v. 1872 tri Bergbomin johdolla tiensä Poriin suuntasi. Tämä kaupunki oli katsottu sopivimmaksi lähtöpaikaksi senkin vuoksi, että siellä juuri näihin aikoihin oli valmistunut uusi teaatterihuone Otava. Sunnuntaina 13 p. lokakuuta oli suomalaisen teaatterin ensimmäinen „premieeri“ ja siitä kai lienee laitoksen ikäkin laskettava. Vaatimaton oli ohjelma: pieni proloogi Tuokolta, Topeliuksen „Saaristossa“ ja pari kuvaelmaa, siinä kaikki. Mutta innostuksella näyttelivät näyttelijät ja riemastuksella kuunteli ja katseli heitä yleisö. Olihan tämä *suomalainen* näyttämö ja kaikuihan tuolla vastaan oma *äidinkieli!* Jo näytännön ajalla puhkesi tämä mieliala esille, kun amiraali Ankarström („Saaristossa“) esitti maljan Suomelle ja sen vilpittömille ystäville: äänekkäästi vaadittiin orkesterilta „Maamme“-laulu ja voimakkaasti sen jälkeen hurrattiin. Näytännön jälkeen kutsuivat porilaiset koko seurueen iloiseen illanviettoon, jossa runomittaisessa ja suorasanaisessa muodossa lausuttiin onnentoivotuksia kansalliselle näyttämölle ja sen johtajalle *).

Tämmöinen oli suomalaisen teaatterin syntymäpäivä. Aikansa Porissa näyteltyään siirtyi teaatteri sieltä muihin maaseutukaupunkeihin. Ensin oli ohjelmassa sellaisia pienempiä kappaleita kuin „Saaristossa“, „Yökausi Lahdella“, „Kihlaus“, „Kosijat“, y. m., mutta vähitellen varttuivat ja lisäytyivät voimat, niin että ennen pitkää alettiin uskaltaa vaikeampiinkin tehtäviin, joista mainittakoon „Nummisuutarit“, „Regina v. Emmeritz“, „Kavaluus ja Rakkaus“ j. n. e. Niistä näyttelijöistä, jotka tämän ensimmäisen näytäntövuoden kuluessa suomalaisen teaatterin palvelukseen astuivat, mainittakoon vielä Suomen taiteen ystäville rakkaiksi käyneet nimet Artur *Lundahl* **), Bruno

Thora rva Agrell'in „Ensam'issa“. Loona „Yhteiskunnan tukeissa“ j. n. e. Erosi teaatterista v. 1888, jolloin hra Aspegrén muodosti oman kiertävän näyttelijäseuransa.

*) Katso kirjoitustani Päivälehdessä, 13 p. lokak. 1892.

**) Lundahl, Oulun lääninsihteerin poika, syntyi 15 p. marrask. 1844, kävi pari vuotta Kuopion kimnaasia, tuli sitten Helsingin teaatterikouluun, esiytyi Åhman-Pousette'n ja Lind-

Böök *) ja Benjamin *Leino* **), ainoa näyttämön kunniakkaasta kantajoukosta, joka näihin asti on uskolliseti seurannut johtajaansa niin myötä kuin vastoinkäymisessä. Tottumattomia oltiin tietysti alussa, mutta oikein oli johtaja tehnyt luottaessaan joukkonsa „virkeään, nuoreen tahtoon, isänmaalliseen hartauteen ja taiteelliseen intoon“.

Tällaisista aineksista ei muuten ollutkaan mahdotonta jotain luoda, etenkin jos muistamme, että rva Raa-Winterhjelmkin antoi teaatterille niin tehokasta apua jo ensimmäisinä näytäntökausina 1872—1873. Hänellä samoin kuin useilla muillakin teaatterin jäsenillä oli kuitenkin suuri vastus suomenkielestä, jota näihin aikoihin ensi kertoja taivuteltiin tulkitsemaan voimakkaita, syviä tunteita näyttämöltä. Sitä puolta huomauttaakin nimimerkki Y. K. erityisesti kirjoittaessaan Kirj. Kuukauslehdessä suomalaisesta teaatterista, joka hänestä muuten on „valopaikka, joka näyttää lupaavan onnellista päivän koittoa nykyisten hämäräin perästä“. Vielä kertoo hän sen puolen vuosikauden kuluessa varttuneen „niin kauniilla menestyksellä, että on syytä kreikkalaisten tavalla pelätä jumalien kateutta“, ellei perustettaisi toiveita kansallisuuden kehityksestä kor-

---

markin ruotsinkielisissä näyttelijäseuroissa, vietti vuodet 1867—1872 merellä ja joutui suomalaiseen teaatteriin syksyllä v. 1872, jolloin aloitteli „Pölkkyliininä“ huvinäytelmässä „Yökausi Lahdella“, hänellä näet kun oli kaunis laulunääi. Urheasti ja reippaasti suoritti L. aina tehtävänsä (Peti „Mustalaisissa“, Göndör Sandor „Kylänheittiössä“. Olli Miettinen „Viulunie-kassa“, Rouget de Lisle, Gringoire. Narciss Rameau y. m.) V. 1876 kävi hän opintomatkalla Kööpenhaminassa, sai syksyllä 1878 halpauksen ja kuoli 24 p. heinäk. 1879 Tampereella.

*) Nimismies Th W. Böökin poika, syntyi Padasjoella 13 p. toukok. 1852, kävi Helsingin alkeiskoulua ja Jyväskylän lyseota, osotti suurta taipumusta piirustukseenkin, vaan antautui talvella v. 1873 sentään suomalaisen teaatterin palvelukseen, teki v. 1879 opintomatkan Wieniin, josta tultuaan esiytyi suurella menestyksellä useissa tärkeissä osissa (esim. Ferdinand „Kavaluus ja rakkaus“, Merkutio, Larsson, Juhana Fleming, Helmer j. n. e.), kuoli sydäntautiin 10 p. jouluk. 1883.

**) Syntyi 14 p. helmik. 1853 tuli teaatterin palvelukseen toukokuussa 1873 ja esiytyi melkein hetikohta Eskona „Nummisuutareissa“. Katso muuten hänestä Päivälehden joulualbumia I.

keamman johdatuksen nojaan kuin olympolaisten suosioon *).

Ja kaunista olikin alku ollut. Ensimmäinen Shakespearekappale näytettiin tietääkseni syksyllä v. 1874; silloin esitettiin näet „Macbeth“, jossa lady Macbethina näytteli rva Raa. Täma samainen syksy oli muuten sangen merkillinen suomalaisen taiteen historiassa. Silloin näet perustettiin kansallisen näyttämön haaraosastona n. k. suomalainen ooppera, johon jo siihen aikaan kuului sellaisia taiteilijanimiä kuin Ida *Basilier*, Emmy *Strömer*, Bruno *Holm*, A. N. *Achté* y. m.; myöhemmin myöskin Lydia *Lagus*, Alma *Fohström*, Elis *Duncker*, *Navratil*, y. m. Näytäntönsä aloitti tämä oopperaosasto Wiipurissa, missä silloin esitettiin m. m. ooppera Lucia. Niistä lukuisista kappaleista, joita suomalainen ooppera kuusivuotisen olemassa-olonsa aikana — se hajausi v. 1879 — on esittänyt, mainittakoon Jeanetten häät, Trubaduuri, Lucia, Norma, Faust, Lucretia Borgia, Fidelio, Hugenotit, Ernani, Taikahuilu, Juutalaistyttö, Sevillan parturi, Martha, Don Juan, Traviata, Robert, Don Pasquale, Fra Diavolo y. m.

Mahdoton on minun ruveta yksityiskohtiinsa teaatterin molempien osastojen kehittymistä seuraamaan. Rinnakkain siinä pitkät ajat molemmin puolin työtä tehtiin ja edistyttiin. Sillä aikaa kuin ooppera leikkasi toisen laakerin toisensa perästä pääkaupungissa, näytteli suomalaisen teaatterin puheosasto menestyksellä maaseudulla. Nimet Molière, Holberg, Shakespeare, Schiller, Sheridan, Ibsen, Björnson, Runeberg, Topelius, Wecksell y. m. alkavat vähitellen vaihetella ohjelmassa, josta jo selvään näemme, mihin suuntaan teaatteri oli tarkoitusperänsä asettanut. Siitä oli todellakin tullut tositaiteen tulkki ja sen kautta juuri oli se käynyt yhdeksi meidän tärkeimmistä sivistyslaitoksistamme. Ja kansan yleinen suosikki se olikin. Kaikkialla otettiin sitä mielihyvällä ja ilolla vastaan ja jo ensi ajoista myönsi sille valtiokin apurahaa.

---

*) Katso: Kirjall. Kuukauslehti, maaliskuulta 1873.

Että teaatteri näin alkoi kyetä repertoaariinsa liittämään maailman kirjallisuuden etevimpiä nimiä, siitä sai se etupäässä kiittää kahta nuorta ja lahjakasta taiteilijatarta, joita jalo taiteellinen innostus ajoi ylevään kilpailuun korkeimmista tehtävistä. Tarkoitan *Ida Aalberg*'ia ja *Kaarola Avellan*'ia, jotka kumpikin ovat sellaisella menestyksellä esittäneet eri naisluonteita kansallisella näyttämöllämme. Niinkauan kuin neidit Basilier, Fohström ja Strömer hurmasivat yleisöä ihanilla liverryksillään, pysyi oikea draamallinen ohjelma luonnollisesti takapajulla, vaikka rva Raa tuon tuostakin kävi sitä Norjasta käsin virkistämässä. Vasta sitten kuin neiti Basilier v. 1878 naimisiin jouduttuaan myötyrikseen muutti Norjaan ja kun laitoksen rahalliset suhteet eivät enää sallineet ylläpitää niin kallista laitosta, alkoi draamallisuus taas silmiin pistävästi kohota. Operetti-osasto, jota m. m. neiti Hacklin kunnialla kannatteli, oli kuitenkin vain heikko kaiku oopperan loistavimmista ajoista ja niin oltiin väkiselläkin pakotetut käyttämään hyväkseen niitä tosi-draamallisia näyttelijävoimia, joita teaatteri oikeastaan vasta nyt huomasi omistavansa. Neiti Aalberg oli kyllä jo 9 p. joulukuuta 1874 astunut sen palvelukseen, mutta melkeinpä kolme kokonaista vuotta kului, ennenkun hän missään suuremmassa tehtävässä huomiota herätti. Syksyllä v. 1877 annettiin unkarilainen kansannäytelmä „Kylänheittiö“ ja vasta tässä tulivat hänen suuret lahjansa esille Boriskan osaa esittäessä. Jo seuraavan vuoden toukokuussa lähetettiin hän opintomatkalle Dresden'iin, missä hän mainion rva Marie Niemann-Seebach'in johdolla opiskeli koko sen vuoden. Kuinka paljo hän tällä matkallaan oli edistynyt, sen osotti hän kotiin palattuaan Louisena (Kabal u. Liebe), Jane Eyrenä, Preciosana, Adelheidina (Ensi lempi), Valborgina (Aksel ja Valborg), Liisana (Yö ja päivä) ja parhaimmin kaikista Noorana. Jokainen näistä tehtävistä osotti jotain uutta puolta hänen taiteilijaluonteessaan ja pian oli hänen primadonna-sijansa suomalaisessa teaatterissa taattu.

V. 1880 tapaamme etevän näyttelijättäremme taas opintoretkillä Dresdenissä, Münchenissä ja syksymmällä

Budapestissä, jonka kansallisnäyttämöllä hän unkarilaisten suureksi iloksi näytteli suomenkielellä Boriskaa (syyskuussa 3 kertaa Budapestissä ja yhtä monta kertaa Klausenburgissa). Loka- ja marraskuun vielä Wienissä vietettyään palasi hän taas maineen ympäröimänä kotimaahansa, missä Juliana Shakespearen tunnetussa kappaleessa suomalaisen yleisön kerrassaan voitti. Ilkeä kaulatauti oli kuitenkin äkkiä tehdä lopun hänen kauniista taiteilija-urastansa keväällä v. 1881. Kokonainen vuosi meni sitä parantaessa Norjassa tunnetun lääkärin hoidon alla. Mutta sittenpä olivatkin voimat taas entistään paremmat ja Margareeta (Kuninkaan alut), Regina v. Emmeritz, Kastilian Juanna, Sirkka, Adrienne Lecouvreur y. m. todistivat yhä eteenpäin käyvää edistystä taiteen korkeimmille kukkuloille.

Hänen myöhemmät opintomatkansa Ranskaan ja Saksaan lienevät jo tutumpia „Nuoren Suomen“ lukijoillekin. Niinikään ovat he omin silmin olleet näkemässä hänen mestarillisia taideluomiansa niin hyvin klassillisista (Ofelia, Gretchen, Maria Stuart y. m.) kuin nykyaikaisista henkilöistä (Homsantuu, Irja, Kristi, Thérèse Raquin, Veronica, Hedda Gabler j. n. e.) Ida Aalberg ei ole ainoastaan harvinaisen älykäs ja lahjakas taiteilija, vaan myöskin sangen tarmokas, kun niin tarvitaan. Sitä todistavat paitse jo luettelemani tosiasiat myöskin ne pyrkimykset maailman maineen saavuttamiseksi, joita hän viimeisinä vuosina on tehnyt. Ja epäilemättä hän lahjojensa puolesta olisikin onnistunut, mutta kielihän se on pahin este pienten kansojen kyvyille. Hän on Norjassa esiytynyt ruotsiksi, Berliinissä saksaksi, Kööpenhaminassa tanskaksi, ja kaikissa paikoissa on hänen kykynsä suureksi tunnustettu, mutta kieli on kuitenkin pahoja esteitä pannut. Myöskin Pietarissa on hän suomalaisen teaatterin kanssa vierailunäytäntöjä antanut ja Tukholmassa Rossia vastaan Ofeliaa näytellyt, ja kiittivät sikäläiset lehdet tietääkseni häntä yksimielisesti. Hän onkin epäilemättä maamme etevin ja kuuluisin näyttelijätär, josta Suomen kansa on voinut syystä ylpeillä. Ja toivotta-

vasti ei sen tulevaisuudessakaan tarvitse luopua yksimielisestä mielipiteestään hänen suhteensa.*)

Suomalaisen teaatterin myöhemmässä historiassa on Ida Aalbergilla etevin paikka. Häntä lähimpänä on epäilemättä, ainakin naisten joukossa, ollut neiti Kaarola Avellan, joka 23-vuotiaana lopulla vuotta 1876 sitoutui teaatterin palvelukseen. Hän oli sivistyneestä kodista lähtenyt — hänen isänsä oli senaatinkamreeri K. Avellan — ja saanut mitä huolellisimman kasvatuksen. Suomen kieltä oli hän teaatteriin päästäkseen erityisesti opetellut ja sitä paitse harjoitellut Tukholmassa näyttämöllisiä opintoja. Senpä vuoksi olikin ilo yleinen ja toivo suuri, kun tämä älykäs ja sivistynyt nainen kansallisen näyttämön palvelukseen antausi. Eivätkä nämä toiveet pettäneetkään. Neiti Avellan piti aina tärkeimpänä tehtävänänään huolellisesti tutkia ja käsittää esitettävän henkilönsä luonnetta, josta hän ei tahtonut menettää pienintäkään piirrettä. Jos hänen tekniikkinsä jo ennenkin oli huomattava, niin tuli se siksi vielä suuremmassa määrässä jälkeen vuoden 1879, jolloin taiteilijatar teki opintomatkan Kööpenhaminaan ja Pariisiin. Joka on nähnyt hänet lady Macbethina, Elisabeth'inä (Maria Stuart), lady Milfordina (Kabal u. Liebe), Thusneldana (Ravennan miekkailija), Portiana (Venetsian kauppias), Tekmessana, Ingana (Taistelujen väliajalla), Leonardana, Berta Barkina (Todelliset naiset), Jooseppina (Pariisin veitikka), Johannana (Työmiehen vaimo) y. m., on varmaankin minun kanssani myöntävä hänelle etevän sijan suomalaisen teaatterin historiassa.

Tila ei salli minun mennä yksityiskohtiin eikä antautua pitempiin luonnekuvauksiin enemmän toisesta kuin toisestakaan näyttelijästä. Sitä paitse kuvannevat jo nuo luettelemani roolitkin osapuilleen niiden esittäjäin luonteita ja heidän lahjojensa laatua.

---

*) Ida Aalberg on syntynyt 3 p. jouluk. 1858 Janakkalan Leppäkoskella, missä hänen isänsä rautatien ratamestari Antti Aalberg vielä nytkin asuu. Koulukasvatuksensa on hän saanut osaksi Helsingissä, osaksi kotiseudullaan. V. 1887 meni hän naimisiin asianajajan, lakit. kand. L. Kivekkään kanssa ja on sen jälkeen ainoastaan vierailunäytännöissä kansallisella näyttämöllä esiytynyt.

Runsastuotteista kevätkesää ei suomalaisella teaatterilla kuitenkaan hyvin kauvan kestänyt. Vuosi 1879 vei Artur Lundahlin, vuosi 1883 Wilhon ja Böökin hautaan sekä neiti Hacklin'in avioliiton tyyneen satamaan. Aikoja ennen oli ooppera-osasto lakannut; 80-luvun loppupuoliskolla erosivat neiti Avellan ottaakseen täst'edes ainoastaan yksityisten lausuntotuntien antajana osaa teaatterin toimintaan, sekä rva ja hra Aspegrén, jotka v. 1888 perustivat n. k. *kansanteaatterin*, jonka vaikutus, niin lyhyt kuin se vielä onkin, on epäilemättä jo melkoisesta merkityksestä suomalaisen näytelmätaiteen historiassa. Samana vuonna luopui varsinaisesta jäsenyydestä (avioliiton vuoksi) myöskin Ida Aalberg. Rivit harvenivat siis pelottavassa määrässä. Mutta vanhempaa ja nuorempaa varaväkeä astui sijaan, ja vaikk'eivät ne aina lahjoiltaan kyenneetkään edeltäjiensä paikkoja täyttämään, teki hyvä tahto ja innostus kuitenkin sen, ettei aukkoja huomattu kovin pahasti. Tätä senaikuista varaväkeä, josta muuten ovat varttuneet teaatterin nykyiset etevimmät jäsenet, olivat neiti Stenberg, rva Rautio, hrat Aksel Ahlberg ja Niilo Sala (Sarelius); myöhemmin myöskin hrat Veckman, Rautio, Lindfors meidän etevin koomikko, ja neiti Finne y. m.

Koska me tällä kertaa voimme arvoisille lukijoillemme tarjota m. m. neiti *Stenbergin* ja hra *Sala*-vainajan kuvat, lienee paikallaan sanoa heistä muutamia sanoja. Edellinen on syntynyt Turussa 3 p. maaliskuuta v. 1842 ruotsinkielisistä vanhemmista, jonka vuoksi hänen varta vasten täytyi opetella suomea päästäkseen syksyllä v. 1875 suomalaisen teaatterin jäseneksi. Ensi luokan näyttelijäin joukkoon ei neiti Stenberg kuulu, mutta vallan välttämätön henkilö hän teaatterissa kuitenkin on. Hänellä on yksinkertainen ja luonnollinen esitys, jota mielellään näkee, vaikka se joskus ehkä tuntuu hiukan yksitoikkoiselta. Mutta kunnialla hän ylipäänsä tehtävistään on suoriutunut, ja kuitenkin on niiden luku jo leegio, sillä hänen nimensä luemme melkein jokaisen uuden kappaleen ohjelmassa. Muististani luettelen näistä muutamia: Imettäjä (Romeo ja Julia sekä Elinan surma), Martta (Faust ja Nummisuutarit), vanha

rouva Raquin (Thérése Raquin), mummo (Sirkka), Leena (Työmiehen vaimo) rva Valtari (Papin perhe), ruustinna (Kuopion takana). y. m.

Hra Salassa menetti († 18^{15}/$_{8}$92) suomalainen teaatteri yhden innokkaimmista, sivistyneimmistä ja ahkerimmista jäsenistään. Vaikka hänen näyttelijälahjansa eivät olleetkaan niin erinomaiset, osotti hänen älykäs käsityksensä esitettävästä luonteesta kuitenkin aina totista ja vakaata tutkimusta sekä harrasta pyrkimystä taiteen korkeampiin päämaaleihin. Etupäässä esittikin hän miettiviä, syvällisiä luonteita, niinkuin Hamletia, Faustia, Daniel Hjortia, Bileamia (Tietäjässä), Brutusta (Julius Caesar) Björkiä (Uusi apulainen), Rosmeria, Thesmania y. m. Kaikissa näissä ilmausi hänen syvä draamallinen käsityksensä. Mutta voipa hän kepeimmissäkin tehtävissä mainiosti onnistua, siitä on meillä pysyvänä todistuksena hänen luomansa tyyppi pastori Jussilaisesta v. Numers'in hauskassa huvinäytelmässä „Kuopion takana". Kuten jo näistä tehtävistä näemme, kadotti teaatteri hra Salassa tärkeän näyttelijän. Hänen ansionsa olivat kuitenkin ehkä vielä suuremmat esitettävien kappaleiden kääntäjänä, teaatterin regissöörinä ja oppilaitten harjoittajana. Tämän näkymättömänkin työn suoritti hän samalla tunnollisuudella ja innolla kuin muutkin taiteilijan tehtävät. Yleisessä suosiossa vainaja toveriensa keskuudessa olikin ja ystäväinsä muistossa on hänen jalo ja lämminsydämminen persoonansa kauvan elävänä pysyvä *).

Olen näin vähitellen tullut nykyisimpiin aikoihin teaatterin historiassa. Lukija huomaa, että laitoksen perustaminen ja ylläpitäminen on paljo ponnistuksia kysynyt. Niinikään käynee selville, että teaatteri kyllä on olemassa-olonsa aikana saanut monta kovaa kolausta

*) Hra Sala oli syntynyt v. 1856 Kemijärvellä, missä hänen isänsä kruununnimismies Sarelius silloin asui; kävi läpi Tornion alkeiskoulun, työskenteli viidettä vuotta latojana Barckin kirjapainossa Oulussa, siirtyi varoja koottuaan Jyväskylän seminaariin, jonka läpikäytyään (v. 1880) palveli kansak. opettajana Porissa, kunnes v. 1881 tuli Suomalaisen teaatterin jäseneksi.

kestää ja haikeaa kuolemantapausta itkeä. Tosin emme voi sanoa sillä nykyään olevan mitään loistoaikakautta, mutta voipa se kuitenkin ylpeydellä viitata noihin Wilhon ja Böökin, Basilier'in ja Fohströmin kultaisiin aikoihin ja hakea entisyydestään voimaa ja takeita tulevaiselle toiminnalleen. Kymmenkunnan jäsentä muodosti v. 1872 suomalaisen teaatterin; nyt on sillä ainakin kolmekymmentä varsinaista jäsentä sekä joukko oppilaita ja kun tarvitaan (esim. Wilhelm Tell'issä äskettäin), voidaan satakunta henkeä yht'äkkiä näyttämölle saada. Rikas ei ollut se ohjelma, jolla kansallinen näyttämömme toimintansa Porissa aloitti: mutta tästä siemenestä on kaunis kasvi verhonut. Teaatterin pitkässä repertoaarissa näemme nyt useimpain maailmannerojen nimet ja tämän laitoksen ansioksi on tavallansa luettava, että niin paljo arvokasta näytelmäkirjallisuutta on kelvollisesti suomennetuksi tullut. Tarpeetonta lienee minun huomauttaa, millä alkuperäisellä kannalla näyttämölliset tarpeet, kulissit ja koneistot, parikymmentä vuotta sitten olivat. Nyt sitä vastoin voidaan jo, meidän oloihimme nähden, suuremmoisia dekoratiivisia kappaleita esittää. Mitä laitos näyttämöllepanossa nykyään aikaan saa, sen olemme nähneet sellaisia kappaleita esitettäessä kuin „Faust“, „Kesäyön unelma“, „Elinan surma“, „Wilhelm Tell“ y. m.

Kokonaista 20 vuotta on tohtori Bergbom nyt väsymättömällä innolla holhokkiansa ohjannut, kasvattanut ja kehittänyt. Ettei johtaja yksinään suuria voi, sen jokainen ymmärtää. Ja senpä vuoksi onkin teaatterin suhteen mitä suurimmat ansiot sellaisilla lahjakkailla taiteilijoilla kuin ovat esim. rvat Winterhjelm ja Aalberg, hrat Wilho, Leino, Lindfors, Böök y. m. Mutta kuitenkin ja kaikitenkin on johtajalle useimmiten pääasiallinen osuutensa laitoksen edistyksestä annettava. Varsinkin jos sillä, kuten esim. meiningeläisillä ja suomalaisella teaatterilla, sentään tavallisimmin on ollut voimansa huolellisessa ja sopusointuisessa yhteisnäytännössä. Silloin kysytään juuri älyä, harrastusta ja valppautta harjoittajalta. Ja sitä näkyykin aina riittäneen. Epäilemättä on johtajalla ollut tässä toi-

messa alituinen, suuri ja monipuolinen apu sisarestaan, neiti Emelie Bergbomista, joka korkeasta ijästään huolimatta (synt. 7 p. helmik. 1834) vielä tänäkin päivänä kepeänä ja toimeliaana puuhaa kaikissa harjoituksissa Arkaadia-teaatterin näyttämöllä. Eikä ole unohdettava laitoksen äskettäin eronnutta näkymätöntä, mutta uskollista palvelijaa neiti Siina Pastell'iakaan, joka kymmenkunnan vuotta taidolla ja menestyksellä on pitänyt huolta näyttelijäin pukuvarastosta ynnä muista niihin kuuluvista toimista.

Vajava ja epätasainen on tämä kyhäykseni, joka olisi vaatinut paljo, paljo enemmän aikaa ja työtä kuin mitä tällä kertaa olen voinut siihen uhrata. Ehkäpä joku piankin on ottava tämän toimen tehdäkseen ja suorittava sen kaikin puolin paremmin. Ehkäpä todellakin jo suomalaisen teaatterin 25:ksi syntymäpäiväksi voisimme saada osapuille täydellisen historian suomalaisesta näytelmätaiteesta ja sen kehittymisestä. Ainakin se suuresti taas virkistäisi näytelmätaiteen harrastusta ja lisäisi yleisön myötätuntoisuutta kansallista näyttämöä kohtaan. Sitähän juuri on tarkoitettu näilläkin riveillä, jotka ovat aiotut pieneksi muistoksi teaatterin 20:n syntymäpäivän johdosta. Tyytyväinen olisin, jos minun olisi onnistunut saada jokukaan sydän innokkaammin sykkimään tämän kansallisen ja taiteellisen laitoksen hyväksi.
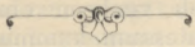
Kasimir Leino.